

SLOVENKA

Leto I.

Gorica. 15. decembra 1922

Štev. 1.

VSEBINA:

<p>Naše ognjišče. - Urednica. Dom gospe matere Serafine. - Ivan Pregelj. Kraljici pregnancyev. - Roža Gorska. Deklice davnine. - J. Jacquin. Nikdar - Lojze Remec. Narodna noša. - Ivanka.</p>	<p>Znamenite Slovenke. - Pavlina Pajkova. Žena pri severnjakih. - V. Š. Brat in sestra. - S. Farina. Vzgoja. - Moda. - Ročna dela. - Kuhinja. - Razni nasveti. - Zapiski. :: ::</p>
--	---

«SLOVENKA» izbaja 15. vsakega meseca v Gorici. - Stane letno **10 Lir**, polletno **5 Lir**.
Naroča se pri upravi «Slovenke» Gorica, Via Favetti 9. - Rokopise sprejema urednica
G. Ferjančičeva, Gorica, Via Ponte Isonzo 5.

Posamezna številka 90 stotink.

„NARODNA TISKARNA“

V GORICI

VIA C. FAVETTI 9 - „S. GREGORČIČEV DOM“

Tiska vsa v tiskarsko
stroko spadajoča dela.

LASTNA KNJIGOVEZNICA

Priporoča se zlasti
izobraževalnim
društom za vezanje
knjig društ. knjižic.

JOSIP KERŠEVANI

mehanik in puškar

v GORICI, Stolni trg št. 9 (desno)

Zaloga „Mundlos“ šivalnih strojev
nemške tovarne, ki so pripravne
za šivanje, krpanje in umetno
vezanje. Za te stroje jamčim 15 let.

V zalogi imam kolesa, puške, samokrese
in vse v to stroko spadajoča dela. :-:--:

Lastna delavnica in popravilnica

Stolni trg šte. 5.

Prezplačen poduk o umetnem vezanju in
krpanju vsakemu na razpolago.

Izvanredno prodajam tudi na mesečne obroke.

030025247

Podružnica Ljubljanske kreditne banke v Gorici

Corso Verdi „Trgovski Dom“

Telefon št. 50.

Brzojavni naslov: LJUBLJANSKA BANKA.

Telefon št. 50.

Delniška glavnica in rezerva
S H S K 150.000.000

Centrala: Ljubljana.

Podružnice: Brežice, Celje, Kranj, Maribor, Metkovič, Ptuj,
Sarajevo, Split, Trst.

Obrestuje vloge na knjižice po $4\frac{1}{2}\%$.
Na daljšo odpoved vezane vloge po do-
govoru.

Nakup in prodaja vsakovrstnega tu-
jega denarja.

Izvršuje vse v bančno stroko spadajoče
posle najkulantnejše.

Krainer & Comp.

Gorica, Raštel 19

Zaloga železnine, kovin
in železnih izdelkov. Pri-
poročja cenjenim gospem
in gospodinjam:

Štedilnike bišne in ku-
hinjske potrebščine, že-
lezne peči.

Tekoči račun pri

Cassa di Risparmio

in pri

Banca commerciale Triestina.

Največja modna delavnica, naj-
bogatejša izbira ženskih klobukov

Otilija Calligaris

Gorica, Via Mameli št. 4

(preje Via Scuole)

najtočneje ugoti vsem zahtevam
in sprejema naročila vseh vrst.

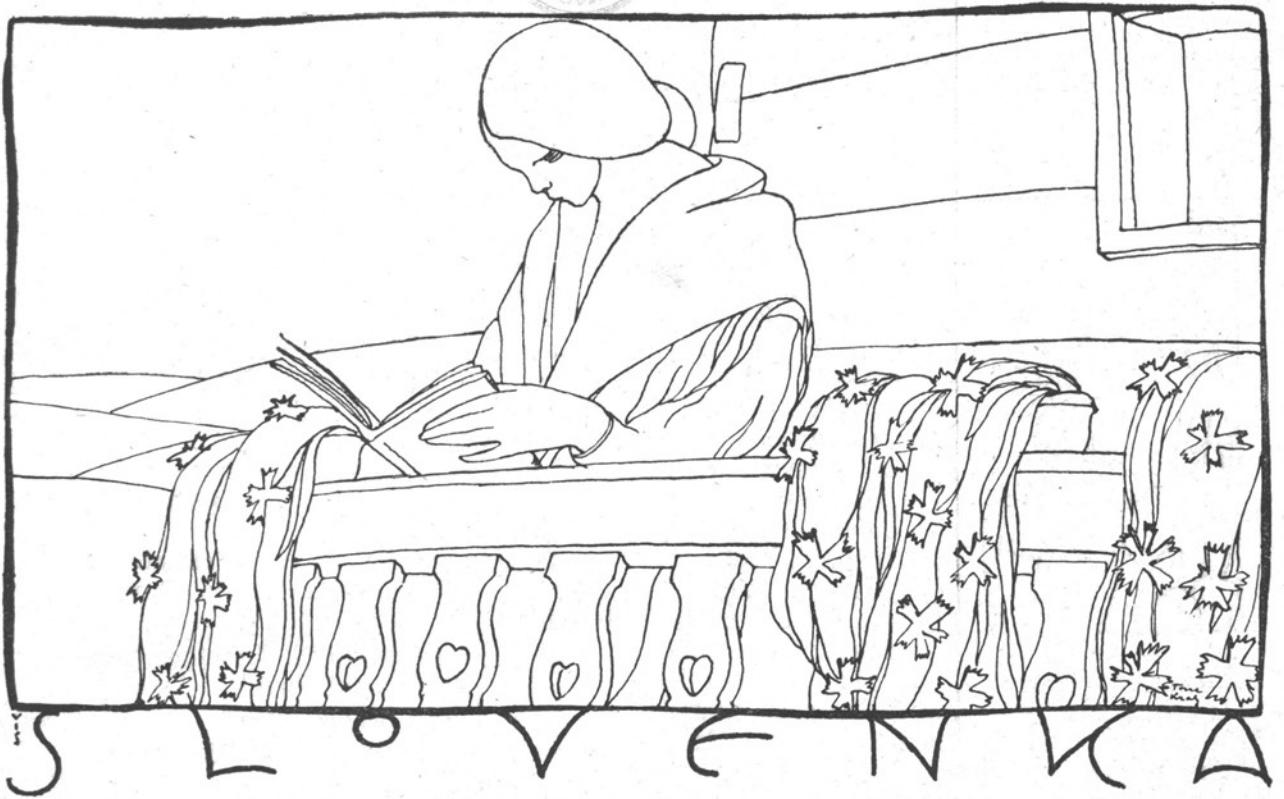
Cene zmerne.

Cene zmerne.

N. J. Dolžan

NAŠE OGNJIŠČE.

DOM je središče slovenskega življenja. Tam raste dete, v domu se razvija deklica in zbira, kot vsrkuje roža solnčni žar in roso, v duši sile za materinstvo. In ko se dekle odloči, podati roko možu za življensko skupnost, se zopet vrača h domu. V tem, da je ženska čuvarica ognjišča, leži neizmeren pomen za srečo človeštva. Ko se mož trdo bori za kruh, ko mora zastaviti vso osebnost za preživljanje družine, stoji ženska s tiho in plemenito skrbjo v domačem zatišju. Njene roke oblikujejo dušo otroka, njen smehljaj vedri trudna čela, delavnost žene ohranja hišo trdno in prijetno. In naj se otroci razgubijo po svetu, naj še tako zaidejo, vedno gori milo in dobrotno v dalji srce matere, srce sestre in h njemu se vračajo. Središče življenja je dom in večna luč v domu je mati. To je vrlina moža: da je močna in delavna energija, krepak značaj in odličen po srcu. Vrlina žene in sestre pa je, biti zarja v domu, goreti vsem v družini, da najde v domu vsak uteho in radost. V to smer naj raste deklica, na to plemstvo naj se pripravlja dekle, to veliko čast si mora zaslužiti Slovenka.

Prva naloga našega lista je: Da bo NAŠE, žensko ognjišče, ob katerem se snidemo in pomenimo vse primorske Slovanke. O tem bomo v prvi vrsti govorile, kako izobraziti si um si okrepiti značaj in napraviti srce dobro, da bo slovenska žena vzorno vršila svoje veliko poslanstvo v slovenskem domu.

Temelj našega truda in dela pa je prepričanje, da je pravi in naravni poklic ženske — materinstvo. Materinstvo v tem zmislu, da je ženska duševno središče one družabne enote,

v kateri živi. Učiteljica bodi gojenkam mati po ljubezni. Žena bodi v prvi vrsti mati in gospodinja. Dekle naj v družini izžareva milino in dobroto, ki je dar matere.

V sodobnem času pa sili skrb za kruh ali žeja po izobrazbi mnogo Slovenk, da zapustijo ognjišče. Tu se rodijo nova vprašanja, dvomi in stiske, na katere si mora Slovenka dati jasen odgovor. V našem listu bomo govorili zato tudi o ženski v javnem življenju. Uradnica in služkinja, učiteljica in gospodinja bodo razodele tu težave in bridkosti, pa tudi radosti svojega dela.

List, ki ga pošiljamo med primorske sestre, nosi na čelu besedo, ob kateri v tej stiski naroda zatrepeta vsako naše prave srce: SLOVENKA! V tem imenu je zapopadeno, kaj hočemo. Naj zraste na tej zemlji rod naših žena, ki bodo branile slovenskega otroka pred navalom tujine! Naj zveni po solnčnih domovih Primorja slovenska govornica, naj se razlega slovenska pesen iz ust deklic in žena! Bogatstvo in krepkost našega jezika naj se razodeva v tem našem listu, sestre, globoki zaklad naše slovenske kulture naj se polagoma odkriva strmečim očem! Zvesto bomo stale, kolo sestrâ, okrog »Slovenke«, krog ognjišča, ki nam da ognja žive ljubezni do jugoslovenskega naroda!

To so naši cilji, sestre slovenske! Veličini ženske in matere, stari pravdi zatiranega jugoslovenskega ljudstva velja naše delo. Pri tem delu zaupamo v zmago pravice in v pomoč vsega ženstva, ki s ponosom brani slovenski dom.

DOM GOSPE MATERE SERAFINE. IVAN PREGELJ.

I. UČITELJICA.

Z zvonika uršulinskega samostana je bilo udarilo enajst. Razredi zunanje šole so zašumeli; prišlo je čudno nenadoma življenje v vso tiho zgradbo, ki je bila položena ob rob mesta v prisojno, svežo naravo. Ta sveža priroda je silila pri vratih in zamreženih oknih v tihe,

tlakovane hodnike, polne značilnih kuhinjskih duhov in sveže čistosti, v šolske sobe zunanje in notranje šole, v refektorij in posvetovalnico, v tiho kapelico k zamreženim korom, v za-tohlost perilnice, iz katere je hlapelo, v kuhinjo, kjer se je kuhalo za petdeset ljudi: za matere, sestre, kandidatinje in laikinje, za hlapce in dekle in najete posle. Vesela solnčna luč je opojno oblivala vso veliko zgradbo, da je podrhtevalo ozračje nad streho in se je svetloba odbijala od sten in okenskega stekla. Svetloba je silila v tihi dom po sili, od vseh strani, še v tiho zagrnjeno okno kdovekatere in kolike celice, v dom sestre Anaklete, tihe, skromne učenjakinje, ki ji je silno pešal vid in so ji bili prepovedali brati in je vendar brala, ker bi bila sicer umrla od žalosti in koprnenja po knjigi. Zdaj jo je vzdramil zamolkli šum zunanje šole in je vzdihnila, stopila k oknu, odgrnila zeleni zastor in se ozrla z neskončno bridkostjo nizdol preko dvorišča na vrt in njive za vrtom in na gozd za njivami. V vnete oči jo je zaskelilo in so ji pritekale solze. Bolečina ji je zarezala v živce, da jo je nekako sunilo od okna in je vzkliknila plaho:

»Sladki Jezus! Brez naočnikov sem pogledala v solnce!« V nekaki topi žalosti je sedla in iskala razmišljena na mizi in je otipala temnozeleno, v jeklo vpeto steklo in si je nataknila in dvignila glavo. V svitu dneva, ki je sijal skozi odgrnjeno okno, je bilo njeno blede, lepo lice nekako čudaško grozno pod temnim velikim steklom. Kakor bridkost je drhtelo krog drobnih ustnic, prehajalo v mehko vdanost, skrit smehljaj, ki je postajal vse očitnejši in se je zgubil v šepetu njenih ustnic:

»Saj ni videl doktor, sitnež sitni!«

V kletki nad oknom je zacvrketal kanarček: cvik, cvik, cvik. Sestri Anakleti se je obraz povsem razjasnil, dvignila je svojo glavo in vprašala toplo, mehko:

»Za solnček si me zahvalil, kaj? Ti, ti, ubogi! Grda sem, kajne, grda. Tako malo solnčka privoščim tičku.«

Kanarček je skakljaj s šibice na šibico, cvrkotal veselo, posluhnil šumu zunanje šole, šumi trideset dekličjih grl, radosti tridesetih otroških src in zažvrgolel dolgo, ostro, opojno. Sredi njegovega petja je potrkalo na vrata celice. Sestra Anakleta se je zdrznila. Nekak nizki glas pred vrati je vprašal:

»Ali pa imate okno zagrnjeno, sestra Anakleta?«

Sestra Anakleta je zadržela ob vprašanju matere prefekte Konstantine in ni vedela, kaj bi rekla.

»Okno ste odgrnili! Takoj ga zagrnite!« je rekla prefekta pred vrati.

»Da, mati Konstantina!« / je odgovorila vdano sestra Anakleta. Zunaj je zašumela rahla, drsajoča hoja matere prefekte, ki je šla po hodniku naprej in potrkala na vrata matere Ignacije, ki je bila pred tremi leti ohromela, da je ležala vsa živa in trpela strašne muke in bila vendar vesela in vedra in je »pletla« iz zore v mrak, iz mraka v zoro suknjice, srajčke, nogavičke in kožušček srčku Jezuščku. Mati Ignacija je »pletla«. Njena volna pa so bili rožni venci, ki jih je molila, njene muke, ki jih je trpela. In če je »šivala«, je pomenilo, da ni vzela sočnega jabolka, ki ji je bil priboljšek ali sladke limonade, ki bi ji ohladila ogenj postelje.

Mati prefekta je potrkala na njena vrata in vprašala:

»Mati Ignacija, gotovo še nisi popila malinovca.«

»Oh, mati prefekta,« je vzdihnila bolnica v celici, »čem mi ga silite.«

»Takoj ga pij,« je velela mati Konstantina. Njena sovrstnica je bila mati Ignacija. Proti svoji navadi in proti predpisom jo je tikala prefekta.

»Že pijem,« je odgovorila bolnica. Mati Konstantina pa je šla dalje, prišla do stopnic in šla doli in po hodniku proti kuhinji...

Tisti hip je sestra Anakleta za zastrtim oknom povesila glavo. Ptiček je bil utihnil, nenadoma, kakor se je bil nenadoma oglasil. Šum zunanje šole je umolknil. Samo vrišč vrabcev je trgal tišino in klic petelinji na dvorišču. Daleč od mesta sem je prihajal zamolkel šum voz in ljudi. Sestra Anakleta je tiho žedela sama vase. Črte ob njenih sladkobridkih ustnicah so se bile bolestno raztegnile. Hipoma se je vrgla kvišku, zalomila z rekami in vzkliknila bolno, vdano:

»Ne, ne, Jezus sladki! Nočem biti nestrpna, nočem biti nevoljna. Nočem videti solnca.

Zaradi Tebe, sladki, za »obvezo« na Tvojo rano ob sencih, kamor se Ti je zadrlo trnje!»

In sestra Anakleta je vdano pokleknila sredi sobe, zaprla oči pod temnimi naočniki in molila z obličjem dvignjenim, razvnetim, veselim, kakor da vidi...

Tisto minuto je stopila sestra učiteljica Elekta, razrednica tretjega razreda, med svoje šla in se je s težavo še ujela za mizo. Po dolučenke in ostrmela od strahu, da ji je sapa pogih hodnikih in stopnicah iz svoje celice se je bila zakesnila. Učenke njene so s plahimi pogledi zrle nanjo. Ona sama pa je videla le eno: Tam je stal postaren gospod in ob njem gospa mati Serafina. In gospe matere obraz je bil žalosten, gospodov obraz pa je bil porogljivo prijazen.

liko. Ampak red! Izvolite začeti! Čas je zlato!»

»Par minut zamude, častita sestra! Ni ve-

Sestri Elekti so se orosile oči, s komaj slišnim glasom je zajecala:

»Prosim, gospod nadzornik!»

Gospa mati prednica se je naklonila nadzorniku. Deklice so se dvignile. Mati prednica je pogledala z žalostjo in pomilovanjem v obeh ubogo učiteljico sestro Elekto in zaprla vrata za seboj...

Tri četrt na poldne se je dvignil gospod nadzornik, pokimal sestri Elekti z glavo, se nasmehnil učenkam in šel. Takrat je šinila kakor omotica sestri Elekti v obraz. Naslonila je glavo na roke. Tih, plah mir je prekrilil vso šolo. Sredi iz tišine, je skoro zaplakal vprašujoč glas:

»Častita sestra Elekta, ali Vam je slabo?»

Sestra Elekta je sunkoma dvignila svojo glavo, drobno, blede lice z rdečimi pegami. Z očmi zbeganimi je gledala po svojih učenkah, ustnice so se ji gibale, solze so ji vrele v grlo, dušilo jo je. In zopet je vzdrhtel ljubeče prestrašeni glasek:

»Vi se jočete, sestra Elekta!»

Sestra Elekta je jokala. Sunkoma je vstala izza mize. Lice se ji je skremžilo v prisiljen nasmeh. Pretrgano, sapo loveč je rekla:

»Moje mile! Danes sem Vas učila zadnji-krat!»

»O, sestra Elekta!» je zastokalo v razredu. Njo samo pa je obšla omotica, krčevita bolečina ji je stisnila osrčje. Nekaj ji je udarilo v grlo, dušeče, strašno. Krčevito naglo si je pritisnila ruto na usta. Tisti hip so se ji pošibile noge in se je sesedla za mizo. Droben curek krvi se ji je polil iz ust čez belo knjigo. Onesvestila se je. Učenke so blazne od strahu in iznenađenja planile kvišku, zajokale bridko, strmele z nedolžnimi, široko odprtimi očmi...

A zunaj je bilo solnce, majevno solnce in je oblivalo vso veliko zgradbo uršulinskega samostana in sililo vsepovsod v tihe samostanske hodnike, v tihe celice, v pokoj kapelice z zamreženim korom, v svežost spalnic in šum hladnega reflektorija blizu kuhinje. In s stolpa

cerkvenega je udarilo dvanajst, težko, temno, ne kakor v dan, kakor v polnoč, temno in žalostno...

II.

V REFEKTORIJU.

Odsev zelene barve je ležal na belem prtju, s katerim so bili pogrnili dolgo mizo v refektoriju. Zunaj pred okni so stali mogočni javori, braneči solčni toploti do zidu in oken. Za mizo so sedele samostanke, in obdelovale tiho. Ni zaropotal krožnik, ni zazvenčal nož. Samo zaspani glas prelektorice matere Antonije se je lovil pod stropom. Vse je bilo kakor vedno in le obrazi samostank so bili za spoznanje bledejši, trudnejši. Stolica gospe matere prednice je bila še prazna. Vsem nunam je bilo znano, kaj se je bilo zgodilo in čemu se je zamudila. Zdaj je vstopila. Mati prefekta je udarila na drobno zvonilo pred seboj. Prelektorica je prestala s čitanjem, obedujoče so se dvignile in se poklonile. Šele ko je gospa mati odmolila in sedla, je udarila mati Konstantina zopet na zvonilo in dala znamenje, da naj prelektorica nadaljuje. Tiha, mirna in visoka je bila stopila mati prednica na svoje mesto. V njenem podolgovatem, trpko odločnem obrazu z neskončno belim čelom pod temnim nadglavkom, ni bilo senče nemira, plašnosti. Bilo je kakor mramornato obličje z nežno kožo, da so skozi prosevale drobne modre žilice. Njene drobne, fine roke so bile prav tako razrite od drobnih modrih žilic. Sličila je v obraz in kretnji portretu na steni, neki veliki dobrotnici samostana, grofici s čudno tujim španskim naslovom. Gospa mati Serafina, v svojem petinštiridesetem letu že petič prednica samostana, je bila rojena za svoj posel. Njenemu nastopu se je klanjal sam vladika, ki je menil o njej, da bi mogla biti po dostojanstvu svojega obnašanja že davno opatinja. Takrat se je gospa mati prisiljeno nasmehnila in odvrnila:

»Presvetli! Naj se zgodi božja volja, tudi tako breme bi nosila.»

Ali je bila ponosna, ali je koprnela po odlikovanju? Kdo je vedel. Nikoli se ni nobeni njenih podložnic posrečilo, da bi bila pogledala v dušo gospe matere, nikoli ni bilo nikakih intimnejših odnošajev med njo in drugimi. Druge matere in sestre so imele svoje dobrine, svoje slabosti. Gospa mati Serafina ni imela ne očitnih dobrin, ne očitnih hib. In vendar ni bila nobena v samostanu bolj samostojna, bolj izrazita. v eni osebi dekla, gospodična, laikinja, sestra in mati. Kakor druge je imela svoje molitve, »opravke«, kakor druge si je odrekla sladko močnato jed in je bila isti čas nevoljna na sosedo mater prefekto, če jo je posnemala. Kakor druge je čistila Jezusa s čudno nežno ljubeznijo, a včasih se je zdelo, da mu mati prednica vendar ne »plete« rada nogavičic in srajček in da ga tudi ne moli kot ženina izbranega, nego

drugače, o vse drugače. Ni pela, a je ljubila petje, ni pritisnila na tipke pri harmoniju in so vendar vsi vedeli, da zna orglje in klavir, ni gojila rož in je vendar poznala vse božje in tuje cvetje. Ni se ukvarjala z oltarjem, a je vendar takoj opazila nesoglasje barv v šopku, ni učila in je razumela vse, vedela grajati odločno in pohvaliti spodbudno. Razumela je latinsko, govorila francosko in brala v italijanskem prevodu Kempčana: Hojo za Kristusom. Včasih se je zdelo, da je rahlo pristranska proti tej ali oni, da gotovega obnašanja ne trpi. A glej, prav z ono, o kateri so mislile tovarišice, da je strožja, je postala ljubeznivejša, posnela je očitvidno nalašč kretnjo, o kateri so nune mislile, da ji je nevšeč. Ni jim bila zaupnica, a ni jim bila niti stroga predstojnica. Nekako vse, mlajše in starejše so čutile isto čustvo do nje in kadar so govorile o njej, so jo imenovale zaupno »kralja«.

In kakor da si hoče zaslužiti čudni priimek, se je vedla gospa mati Serafina iz dne v dan še popolnejše, še izbranejša, da je bilo čudo čudno, kako ostro se je ločila od vseh drugih, s katerimi je nosila isto obleko, jedla od iste mize, živela isto življenje.

Ta hip je udarila elegantno na zvonilo. Prelektorica, učiteljica matematike, je utihnila. Gospa mati se je z drobnimi ustnicami doteknila vina v časti. Tih, polglasen pomenek je zasumel v refektoriju, nemirna radovednost ženske narave je silila v izraz lica, v oči, ki so se ozirale po prednici. Tiho, a vendar glasno dovolj, da jo je bilo slišati vse doli do line, kjer so podajale jedi iz kuhinje je spregovorila:

»Naša ljuba sestra Elekta je hudo zbolela«.

In kakor da ji je nekaka ljutost hotela siniti na obrazu, je dvignila belo roko in si šla mimo čela, da bi prikrla svoje ganotje. Nato je z mirnim pogledom šla od sosedinj svojih matere prefekte Konstantine in matere ključarice Cirile vse doli do vratarice, temnopolte sestre Neže in gospodičen kandidatinj in laikinj, grofice gospodične Mercedes in vesele, živahne krčmarske hčerke gospodične Anke. Nato je kakor v premišljevanje zaprla oko, kakor da si hoče predočiti lica in duše svojih podložnic tovarišic. Kakor kraljica je sedela sredi svojih, samosvoja in vendar nesvoja, gospodarica in vendar vsa skromna med skromnimi. In kakor da se je zapletel tih, neslišen pogovor med njo in slednjo njih: Nekako zmedeno otroško se je nasmehnila mati Rafaela s svojo peščeno uro ob sebi, katero je jemala v cerkev in v posteljo in jo vsake pol ure točno obrnila. Sredi molitve se je znala zamisliti, rekla je čudno temno besedo, stavek čudno bajalne mistike: »Zakaj vsak zmaj ima devet glav, na vsaki glavi krono.« Mati Cirila, ključarica, je zamižala z levim očesom; tako iz navade, kakor da je sklonjena nad črno emajlirano urico, katere je znala popravljati in jih popravljala vneto, da je ure zamudila in zvonec preslišala. Mati Silvija je po-

vesila oči, kakor da ugiblje. In res je ugibala. Učiteljici zgodovine ji je prišlo v spomin, da je povedala napačno letnico 1273 mesto 1237. Nemirno se je zgenila kaj bodo mislile o njej učenke. Mati Anastazija, učiteljica računstva, je ponavadi pisala s prstom dolge redove števil pred se in ugibala na pamet bilanco samostanskega premoženja. Živela je knjigo samostanskih računov, iz leta v leto je rastla v njej nekaka idealna skopost. Do bolečine se je razburjala ob misli na davkarje. Mati Gabrijela, gluha vrtnarica, je sredi tišine brez vse zveze iz svojih misli na sočivje, zakričala v sosedo: »Seme je bilo kleno, pa zemlja ni za to, meni verujte, mati Antonija, kuharica, »take zemlje kot na našem vrtu, je ni! Poznam jaz zemljo.« Mati Antonija je bila debela, odločna, zelo posvetna nuna, zdrava, s kmetov doma, s težkega grunta. Dva snubca je imela v mladih letih. Eden se je skujal in drugega ni marala. Z bratom gospodarjem se je sporekla. Trikrat je šla k spovedi in se posvetovala in odločila, zahtevala svojo doto in jo prinesla samostanu in postala nuna. Njena posebna prijateljica je bila čudno močno raščena sestra Neža. Afričanka, skrbna samostanska vratarica. Prve čase svoje službe je bila priča premnovega preplašenega obiska, ko je odprla porto, temnelica pod sneženo pečo. V teku tridesetih let je bila barva njenega lica nekako zbledela in njene nabrekle ustnice so se bile nekako usušile. Kljub svojim sedemdesetim letom je bila še vsa krepka, hitra, vedra, z belim polnim ozobjem izgovarjaje čudno-lastne zvoke in zloge. Gospo mater je častila kakor boginjo, tovarišice je ljubila živinsko vdano, lahkota ji je bilo prečuti ob bolnicah tri noči. Ko pa je zaspala, je ni vzbudil ne šum, ne ogenj. Ona ni »pletla« kakor so druge. Ni znala šteti. Takrat jo je potolažila tedanja mlada sestra, sedanja gospa mati. Vzela jo je k razpeli in ji rekla: »Neža, to bodi Vaš opravek. Umivajte ga!« In od tedaj je sestra umivala svojega Jezusa s solzami in obilno molitvijo. Niže doli ob mizi je sedela sestra Engelberta. tiha, boječa, sama vase zaprta. Nekakšna bol ji je kalila samostansko življenje. Čutila se je tujko, ker je bila ena najrevnejših. Prav nič ni bila prinesla samostanu. Zato je vezla. Bila je spretna risarica metuljčkov, vonjivih rožnih šopkov, tihih logov in sanjavoblaženih angelcev. Učenke so ji nosile barve in svinčnike in pismene znamke, ker je bila brez znank, ki bi jo bile obiskovale. Imela je nekje v bližini mesta sestro z otroci in surovim možem, in je nosila poleg svoje žalosti še bridkost svoje sestre, kateri ni mogla pomagati. Čudaška, sama zase je bila sestra Ljudmila, učiteljica petja. Nikoli se ni smejala. Ko pa je sedela za orgljami, se ji je obrazek razvnel, z odprtimi ustnicami je dvignila glavico, ko da pije melodijo kovinastih piščali. Tudi ona je bila revnega stanu, a očitvidno ni niti mislila na to. Prazna sta bila sedeža sester Elekte in Anaklete. Stol matere

Ignacije je bila že davno zasedla druga. Tako gotovo je bilo, da Ignacija ne bo več sedla nanj. Prav ob robu mize sta si sedeli nasproti gospodični (kandidatini Mercedes) in Anka. Mercedes ošabno samosvoja, Anka zadržano vedra, cvet, ki je rasel v solncu, smehu in veselju. In vendar Anka mnogokrat jokala. Vselej, kadar je imela obisk. Jokala je, ker so hodili domači k njej, naj izstopi, in z grožnjami, da ji ne bodo pustili vzeti nunskega habita.

Gospa mati Serafina se je za hip izgubila v svojih mislih. S toplo ljubeznjo se je zagledala preko dolge mize v ostrorezani aristokratski profil grofice Mercedes. Kakor da je zaslutila prodirni pogled sivih Konstantininih oči na sebi,

se je obrnila hitro k materi prefekti in ravnateljici samostanske šole in rekla mirno, a hladno:

»Mati prefekta, ali ne mislite, da posedamo predolgo za mizo?« Mati prefekta je jecaje povesila oči. Vsakomur je mogla gledati v oči in da vidi skozi zid, so govorile učiteljice o njej. Pred prednico ni zdržala. Tem manj sedaj, ker se je čutila krivo. Nadzornik je bil prišel in nje, ravnato lice ni bilo takoj. Obiskovala je baš tisto uro svoje bolne »učne moči«. A zdelo se ji je, da to ni noben izgovor in se ni opravičevala...

Mehko in vendar nepričakovano, ostro je jeknilo zvonilce. Obed je bil končan....

KRALJICI PREGNANCEV.

Na kraj, ki nam je svet,
si se nam zdaj vrnila
bridkosti sedmih let
vse z nami si nosila.

Vse zlokobne poglede,
vsa trkanja na vrata,
ves žolč in zle besede
od tujca in od brata,

Še solza moči lica,
bolest srcé navdaja,
najbolj si nam sestra,
pogled nas tvoj napaia.

Če je usoda taka,
da jemo kruh s solzami,
je slajša solza vsaka,
odkar si ti med nami.

Roža Gorska

DEKLICE DAVNINE. J. JACQUIN. - M. J.

KRAGUL, DEKLICA IZ KAMENENE DOBE.

RAGUL je vsa potrta sedela pri veliki skali, kjer je na domačem ognjišču prasketal ogenj. Mislila je na žalostni obred, ki ga je videla prejšni večer: nje- nega starega očeta, lovca in poglavarja selišča, Groho, so zakopali v jamo mrtvih, čisto blizu votline, kjer so prebivali njeni

domači. Groha so odetega v medvedjo kožo položili na grobni kamen. Za pas so mu vtaknili njegovo sekuro iz rezanega kamena, poleg pa še njegovo sulico, ki je imela konico iz kremenca. To je bilo potrebno, da se bo v novem svetu, kjer bo živel poslej, lahko branil in pokazal, da je hraber in močan. Ljudje ga tudi niso pozabili založiti z živežem za na daljno in poslednjo pot; dali so mu meso ogromnega jelena, ki so ga bili nalašč zanj ubili.

Nato so pri vhodu v jamo priredili pokoj- nemu na čast zadnjo večerjo, ki so se je udeležili vsi selani — njegovi sinovi ali vnuki, kar so za vedno zaprli grob starega poglavarja.

Kragul je bila potrta, kajti ker je bila si- rota brez matere in očeta, jo je Groho nad vse ljubil. Dasi je bil Groho divji in krvoločni lovec in se je vsakdo bal njegove jeze, je pa bil napram njej mehak in dobrsrčen.

Ob večerih, ko je zahajalo solnce in se je na dolino vlegala hlad, sta stari oče in vnuki- nja posedala na pragu votline pri grmadi, ki so jo zažigali zato, da je s svojim žarom po noči branila prebivavce pred vpadom nevar- nih zveri: pred hijeno, levom ali medvedom.

Od tu je bil razgled na reko, ki se je hitro vila med rdečkastim skalovjem. Tam so se razprostirale tudi jame kamenarjev v polkro- gu med pečinami, divjimi trtami in figovimi drevesi s širokimi nazobčenimi listi.

Groho je znal mnogo zgodeb, ki so krat- kočasile malo Kragul. Na primer ono o Ognju, ki jo je Grohu povedal še njegov praded.

Takrat ni še nikdo poznal Ognja in edino sredstvo proti mrazu so bile najgloblje votli- ne in pa debele kože. Toda nekega dne se je

nebo stemnilo kakor po noči, solnce se je pozskrilo za grozeče oblačje in nenadoma se je tam zgoraj nad človeškimi glavami odigrala strašna drama.

Začulo se je grozovito grmenje, vse hujske kot ga povzročajo razdivjeni hučourniki, vse strahovitnejše, kot tedaj, kadar se po dolini valijo črede mamutov. Nad obzorjem so sikale ognjene kače. Nenadoma se je ena izmed njih zavihtela na bližnji gozd.

In drevesa so se posvetila.

Ko se je neurje tam zgoraj pomirilo, so se ljudje približali in videli, da veje gorijo. Začutili so, da jih objemlje neka čudna vročina; uganili so, da so prejeli čudežni dar in da se jim je odkrila neka nova sila.

Z veliko skrbnostjo so ponesli Ogenj v svoje domove in od tedaj jim gori po vseh votlinah. V veselje jim je in v obrambo družine; uničil je noč, premagal je zimo. Napravil je meso divjačine užitno in sladko.

Nihče ne sme pustiti, da bi plamen na domačem ognjišču ugasnil, kajti če Ogenj izgine, ne bo mogel več človek živeti brez njega.

Groho je tudi pripovedoval o napetih puštolovščinah in Kragul ga je vsa zavzeta poslušala. Tako se je naučila, kako človek vjame mamuta, to strašno žival, ki doseže včasih pet do šestkratno višino moža in ki svojim rilcem in s svojimi okli izkorenini celo hrastovo drevo.

V globeli izkopljejo jamo in jo pokrijejo z dračjem in ko pride žival po svoji poti, se zvrne v nastavljeno past. Nato jo obstopijo lovci in jo od vseh strani prebodejo s sulicami in kopjem. Najdrznejši se osmelijo vreči se nanjo in jo obsekavajo s svojimi sekirami iz kamena. Polagoma pešajo mamutu moči, kri mu teče iz široko zevajočih ran, dež naravnost nanj frčecih puščic ga oslepuje; omahne, še zadnjič zatuli in pogine.

Groho je bil najpogumnejši lovec tega selišča in mladeniči so si ob večerih radi pripovedovali o njegovih uspehih.

Nikdo izmed njih se ne bi osmelil primejati se s tem starim velikanom z dolgimi lasmi in snežnobelo brado, ki pa je vendarle na lovu izgubil svoje življenje. Kragul se je z grozo spominjala tega boja z velikim medvedom, ki ga je opazovala pri vhodu v votlino.

Ta veliki medved je bil nevaren sovražnik. Že pred tremi zimami ga je Groho izgnal iz prostornih votlin ob solčno čisti reki in bližju gozda, ki je bil bogat divjačine. Toda ne prestano se je spet povračal v bližino nekdanjega svojega bivališča in je s svojim mrmranjem in rohnenjem plašil žene in otroke, da se v odsotnosti svojih mož niso upale iz doma.

Strašna zver, ki je bila nenavadno nasilna in pametna, se ni pustila vjeti v past; da bi ji napovedali boj, pa se ni nikdo osokolil.

Toda nekega dne se je Groho ojunčil. Medved se je vrgel na neko žensko. Groho je stal v bližini. Skočil je po svojo sekiro iz kamena in medtem ko so drugi, celo naj-

hrabrejši v strahu trepetali na pragu svojih domov, se je on vrgel na žival. Medved je svojo žrtev izpustil; postavil se je na svoje zadnje noge, da zdaj preseže svojega nasprotnika, ki mu ni mogel priti do glave. Udarec sekire, ki ga je zadel v polna prsa, je treščil medveda ob tla, ta pa je potegnil pod se Groho, ga pograbil za vrat in ga zadavil. Nato je odkorakal čisto mirno v nastajajoči mrak.

In zdaj je Groho snival svoj poslednji sen in Kragul je ždel'a vsa zamišljena. Ta večer je ona ostala sama s seboj, možje so šli pogledati pasti, ki so jim sleherni dan nudile hrano, ženske so pa ob gozdih zbirale dračje za grmado.

Ko je zapadajoče solnce začelo obsevati notranjost voltline, se je Kragul dvignila; Njene namršene obrvi in njen nekoliko srep pogled je pričal, da je deklica zasnovala odločen naklep.

Ljul'ka je bila v tigrovi koži, pritrjeni s tenko lijano. Dolgi lasje, ki je imela povezane z usnjenim trakom, so ji padali nazaj. Dasi komaj trinajst let stara, je bila tako utrjena kot vsi ti ljudje, ki so se ojačili v neprestanih bojih z naravnimi silami in divjimi zvermi. Njena ponosita hoja je pričala, da je bila vnukinja mogočnega pozglavarja.

Kragul je pobrala pest dračja in ga vrgla na ognjišče. V tem hipu so brizgnile iskre: to se zgodi vedno, kadar izkaže ogenj hvaležnost za gorivo, s katerim smo ga oskrbeli. Za tem je deklica prijela za orožje, ki ji je bilo posebno ljubo, ker ga je zanj napravil Groho. To orožje je obstojalo iz preklanega suhega lisa, v razpoki je tičal oster kamen, ki je bil močno zvezan s žilami jelenove noge. Zdelo se je, da je ta priprava skoro igrača, toda ta igrača, ki je lahko odgnala privezan kamen s tako silo, da se je globoko zagrdil drevesu v deblo.

Deklica je orožje vtaknila za pas, in odšla v smeri, kjer se je nahajal Grohov Grob v votlini...

Ta tesna in globoka jama, ki jo je zapirala kamenita plošča, se je nahajala na pobočju hriba, ob katerem je tekla reka, predno je zavila v hrastovi gozd, kjer so se skrivali ceri z dvojnimi rogom in gosto dlako, besni tigri, velikanski jeleni in volkovi in hijene in šakali.

Kragul se je pred vhodom v votlino malo ustavila in oddahnila, nato se je približala kamenitim vratom, s katerimi so jeklene, moške roke zaprle dostop in je prav lahko, prav nežno začela govoriti:

»Groho, prišla sem ti povedat, da te Kragul ri pozabila, da te ne bo pozabila nikoli. Ded, saj poznaš svojo vnukinjo, ona ve, da ne boš preje srečen, dokler te ne ona maščuje... da, in ona ti zdaj tu obljublja, da ne bo tvoja velika senca dolgo časa več hodila v žalosti in muki... Da, Groho, zaupaj. Če oni, tam, ne store svoje dolžnosti, se bo

pa tebe spomnila Kragul... Ali bo zmagala, ali pa bo prišla k tebi...«

In dekličin glas je postajal vedno bolj goreč in strasten... in njena pest je udarjala po plošči.

Brez dvoma bi svojo obljubo še nadaljevala, kar jo je prekinilo nepričakovano rožnjenje, ča se je okrenila nazaj. V tem hipu je opazila, da med skalami lomasti veliki medved, oni morilec. Kobacal je proti njej in njeno zavzetje je bilo toliko, da ni vztrepetala pred pretečo nevarnostjo. Pograbila je svoje orožje in ga z vso silo zavihtela, potem pa se je postavila na rob ravnice in zakričala nad sovražnikom:

»Slutila sem, ropar, da se boš prihotapil celo semkaj vznemirjat ubogo žrtev, ki si nekoč, plašljivec, bežal pred njo in ki si jo, morilec, zavratno premagal. Toda tu te čakam! Ti se upaš napasti le otroke, dobro, a zdaj se bo vrgel nate otrok!«

Zver, ki so ji oči rdeče blestele je še vedno sopihala navzgor. Capo je postavila na zadnjo skalo in se pripravljala, da skoči na obronek. V tem trenutku je njena strašna glava dosegla višino, kjer je stala Kragul, vsa trepetajoča. V nagonski kretnji samoobrambe, je vzdignila deklica ono majhno priročno orodje in ga zavihtela z vso silo... in kamenita kepa je priletela v obokano medvedovo čelo... in zver se je brez utripa zvrnila mrtva na tla.

Kragul se je tako prestrašila in zmedla, da ni vedela, kaj se je zgodilo. Kolena so se ji ošibila in srce ji je preburno tolklo; toda takoj ji je postalo vse jasno!

Na ves glas je zavpila:

»Hello-huo!«

To je bilo znamenje za lovce. Skakaje od skale do skale je dirjala proti votlinam in klicala: »Hello-huo! Medveda sem ubila, jaz sem medveda ubila!«

V čajavi je videla vračajoče se može in žene, ki so nesli svoj plen. Zamahnila je z rokami in zakričala:

»Hello-huo! Sem, sem, hitro, hitro, medveda sem ubila!«

Na njeno vpitje so hiteli k njej, ne da bi vedeli za kaj se gre. Nato se jih je polastilo veliko začudenje. Nikdo ji ni hotel verjeti.

Kragul pa se je ujezila: »Pridite!«

In vsa naselbina ji je sledila. Ko so začeli gledati pred seboj truplo usmrčenega medveda da so kar obnemeli, nato pa kriknili v zavzetju. Žene so stiskale Kragul v svoje naročje, možje so pa iz veselja plesali po truplu svojega sovražnika.

Toda Kragul je zahtevala:

»Njegovo glavo hočem!«

Morali so jo s sekiro odsekati. Ko jo je zmago... vzela v svoje roke, se je približala Grohova vnukinja jami, kjer je počival stari poglavar in postavila glavo na skalo nad vhodom. nato pa je odstopivši zamahnila s pestjo proti njej:

»Jaz sem te ubila, roparska zver! Jaz!«

Potem je še pristavila:

»In zdaj, stari oče, počivajte v miru!«

Nastala je noč... Možje so dvignili medvedovo truplo na svoje rame in vsa naselbina se je podala v votline...

NEKDAJ.

Nekdaj... (O sentimentalna beseda!)

nekdaj sta se rada imela, o da!

In zdaj se komaj pozdravita
po vsej etiketi. Seveda.

Nekdaj je bil maj in vsaka misel
ti bila je pesem, moj dragi poet.

In zaaj je jesen in pust je svet
in ti si med njim in med rajem obvisel.

A. Remec

NARODNA NOŠA.

RED neštetimi drugimi lepimi narodnimi žegami in navadami, ki jih je moderna doba izpodrinila in nadomestila z drugimi, manjvrednimi stvarmi, je tudi narodna noša. Poleg govornice edini znak, ki nas loči v vrsti drugih narodov. Danes je moda zabrisala ta pečat naše narodne posebnosti, le ob svečanih prilikah jih še vidimo tu pa tam.

Ne bom dokazovala, kakor je narodna noša Slovenk lepa, med vsemi nošami najprejstnejša in vendar ne kričeča. Ni je narekoval pariški krojač, ampak čist in nepokvarjen okus naših probabic. Ona je naša dragocena dedščina, na katero moramo biti ponosne; ona je zgodovina naše preteklosti, odsev naše duše. Kadar vidim pred seboj skupino deklet v narodnih nošah, se mi zdi, da stojim v duhu pod slovanskimi lipami, da se sprehajam po Gosposvetskem polju, kjer ustoličujejo vojvodo, da spremljam junake v boj za domovino, proti Turkom in drugim tlačiteljem našega rodu, zdi se mi, da vidim umirati četvorico tolminskih puntarjev na Travniku. Ne samo belina radosti je na naši narodni noši, tudi rdeča barva bridkosti jo diči, ona je spomin na naše bolestne dni, a nam daje poguma in vero v zmago. Zato jo ljubimo!

Dekleta, negujte narodno nošo! Mnogo govori zoper to, da bi jo mogle splošno vneljati, a ob svečanih prilikah bodi naš ponos. Lepa je, spomin na našo preteklost leži na nji, ljubezen nam vžiga v prsih.

Moramo pa paziti na to, da je narodna noša pravilna in enotna. Včasih je to težko,

pogostokrat v danih razmerah celo nemogoče. Potruditi pa se moramo, da storimo vse, kar je mogoče. Saj gre v prvi vrsti samo za pravilen kroj in barvo. Sitnosti so tudi radi enotnosti narodne noše. Saj narodna noša Slovenk že sama na sebi ni enotna. Le pogledimo razliko med Ziljanko in Gorenjko, med Tržačanko in recimo Belo Kranjico. Najboljše in najlepše bi bilo, da bi gojila dekleta narodno nošo svojega okraja, svoje dežele. Vsaka ima svoje potrebne lepote in vsaka odgovarja značaju na svoj poseben način.

Kar pa vidimo tu pa tam ob raznih prilikah, ne moremo odobravati. Pisano krilce in beli rokavci še niso narodna noša. Saj dekleta tega navadno niti ne vedo. Tega smo krive me, ki to vemo in bi morale ljudstvo o tem poučiti. Narodni noši več pozornosti! Saj pogosto niti ne vemo več, kakšna sta pravilen kroj in barva narodne noše. Zato bomo narodni noši posvetili še večjo pozornost in prinesli opise in slike ob prvi priliki.

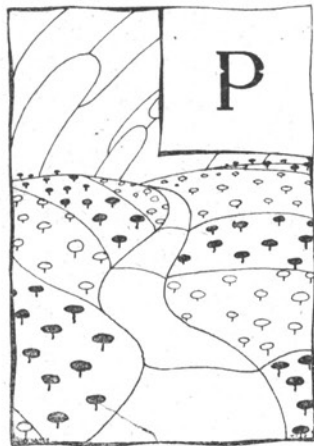
Spregovorili bomo tudi še o »narodni noši«, ki jo nosijo dekleta radi praktičnosti vsak dan, to je takozvani »dirndl«, nekoliko drugačnega so ga bili prekrstili v »dečvo«, a le na popirju. Ta noša je lahko priporočljiva in je tudi, a ni pristna slovenska narodna noša.

Če povzamemo za enkrat vse, kar sem povedala: gojimo narodno nošo, ki naj bo pristna in enotna, da ohranimo veren izraz naše preteklosti in vzbudimo toplo ljubezen do rodu čigar hčerke smo in ostanemo!

IVANKA S.

ZNAMENITE SLOVENKE:

PAVLINA PAJKOVA.

njen stric Matija Doljak (posestnik in župan v Solkanu) vzel k sebi.

avlina Pajkova se je rodila dne 9. maledga travna leta 1854. v Paviji (Italija), kjer je bil njen oče — Jože Doljak iz Solkana pri Gorici — svetnik pri sodniji. Mati naše Pavline pa je bila hči profesorja Milharčiča v Gorici. Ko je imela Pavlina šest let, je osirotela: izgubila je očeta in

Vzgoja Pavline Pajkove v prvih letih je bila italijanska; v hiši svojega strica — župana je prišla šele mlada Pavlina — poznejša slovenska pisateljica — v prvo dotiko s slovenskim narodom in slovensko govornico; tako se je Pavlina navzela slovenskega duha in mišljenja ter se kmalu priučila slovenske materine besede.

Na dom njenega strica Matija Doljaka so pogosto zahajali izobraženci, (stric je bil namreč gostoljuben); tako so ljudje blagodejno vplivali tudi na razvoj Pavline Pajkove. Ne dolgo potem je nastopala kot nadušena deklamovalka na odru goriške in solkanske »Čitalnice«.

Tako so pretekla leta naše mlade Pavline Doljakove, dokler se ni nekega dne spoznala s tedanjim urednikom leposlovnega in poučnega

časopiša »Zore«, prof. dr. Jankom Paikom ter se ž njim poročila v Mariboru. Toda že dve leti po poroki je morala mlada žena zapustiti domovino. Njen mož je kot profesor služboval najprej v Gradcu, nato osem let v Brnu (Moravsko), končno enajst let na Dunaju. Leta 1899. je njen mož stopil v pokoj ter se koj potem preselil v Ljubljano kjer umrl. Pavlini Pajkovi je Bog dal dva sina Milana in Božidara.

Dve leti po moževi smrti je tudi ona izdihnila blago dušo dne 1. rožnika leta 1901.

Pavlina Pajkova je začela pisateljovati leta 1873. S početka je bila pesnica; njene prve pesmi so bile natisnjene v »Zori«, ki jih je izdala pozneje v posebni zbirki (lete 1878.) Kmalu za tem pa se je posvetila popolnoma pripovedništvu.

Učila se je pri estetiku in kritiku Josipu Stritarju. Vpliv Stritarjevega »Zorina« se pozna jasno v njenih »Odlomkih iz ženskega dnevnika«. V ozračju romantike se gibljejo tudi njene novice v dr. Sketovem »Kresu (Pripovednik v

sili »Roka in srce« in itd.); posebnost Pavline Pajkove pa se javlja v slikanju ženskega značaja. Njeni romani, ki jih je objavljala v »Dom in svetu, Kresu«, »Ljub. zvonu«, (Dušne borbe, Judita, Arabela, Spomini tete Klare in dr.) so sličnega značaja. Za »Družbo sv. Mohorja« v Celovcu je napisala več poljudnih povesti (Dora. Dneva ne pove nobena pratika, Domačija nad vse. Najgotovejša dela, Življenja križi).

Pavlina Pajkova se je poleg pripovedništva zanimala tudi teoretično za etična vprašanja (Alforizmi o ljubezni, o ženstvu, o prijateljstvu i. dr.)

Pavlina Pajkova zavzema v zgodovini naše literature odlično mesto. »Rojena v solnčni Italiji in vzgojena v mili goriški okolici, si je ohranila vedno živahen in svež značaj. Bila je tako izobražena gospa in spretna pisateljica, ki je slovenskemu slovstvu poleg mnogih povesti podarila tudi precejšnje število pesmi in poučnih sestavkov«. (Dom in svet.)

Slava njenemu spominu!

ŽENA PRI SEVERNJAKIH.

V. Š.

Središče družinskega življenja pri polarnikih je včasih mati, včasih oče. Takozvani matrijarhat, kjer ima torej *mati* prvo besedo, se je najbolj ohranil na vzhodu. Pri Itelmih in Eskimih mora stanovati mož v hiši starišev svoje žene; šele po njih smrti, posebno če umre tašča, ima pravico postaviti si lastno ognjišče. Če mož umre, gre žena z otroci vred k svojim ljudem nazaj. Zato je bilo tudi popolnoma v redu, da je imel naprimer pri Alentih brat matere večjo veljavo in večji vglad pri otrocih kakor pa lastni oče; stric je bil njih naravni zaščitnik.

Če je imela mati otroke od raznih očetov, so jih imeli za prave sestre in brate in niso se smeli ženiti med seboj. Če je pa imel mož več žen, niso bili otroci nič v sorodu in zakon med njimi je bil dovoljen. Ker je na ta način vse, kar je v zvezi z materjo, medseboj v sorodstvu, zakon med člani istega rodu ni dovoljen, temveč samo med člani različnih rodov. Ta postava velja pri Eskimih, Ostjaki, Samojedih in drugod še danes. Lahko se torej poročita pastorek in mačeha, snaha in tast, zet in tašča. Nekako zavracovali so se proti prepogostim takim zakonom Ostjaki s tem, da se tast in snaha nikdar ne smeta pogledati, zet in tašča pa vsaj toliko časa ne, dokler ni rojen kak otrok. Če se srečata, se mora eden od njih obrniti in glavo zakriti. Ta čudna navada je doma tudi v Afriki, na pacifiških otokih itd. Zadnjič sem videl neko tako sliko, ki prav živo kaže strah zeta in tašče pri Kafrih: Srečati bi se imela na prav ozki stezi; tedaj pade tašča na tla, si zakrije s predpasnikom obraz in začne strahovito tuliti, zet pa drži

pred obraz ščit in se z izbuljenimi očmi plazi mimo nje, ves v strahu, kdaj bo rešen te pogubne družbe. Pri Jenisejih tast imena snaha sploh poznati ne sme in tudi ne sme govoriti z njo.

Drugače kakor pri Itelmih in Eskimih je pa pri Jakutih, tam je pa *oče* prvi in on vlada kot neomejen patrijarh. Sinovi so mu hlapci in mu morajo izročiti ves zaslužek in vse dohodke. Premoženje razdeli med nje kakor se mu ljubi, noben sin ne sme ničesar zahtevati. Po njegovi smrti prevzame najstarejši sin vse pravice in dolžnosti očeta. Če pa sina ni, pa najstarejši član rodbine ali tistega rodu. Če se sin oženi, ostane s svojo ženo v očetovi hiši, oče skrbi za oba, a oba mu morata delati.

Pri večini polarnih narodov pa postane mož samostojen, ko se oženi, in si ustanovi z ženo lastno ognjišče v območju dmačega rodu. Je pa še nekaj navad, ki pričajo o prejšnjih materinskih pravicah. Tako vzame Ostjakinja ravnokar poročeno hčer še enkrat iz hiše zeta nazaj domov in šele prihodnji dan se mlada žena za stalno poda k možu. Pri Laponcih morata novoporočenca stanovati še eno leto pri ženinih starših. Pri Samojedih obišče mlada žena kmalu po poroki z možem vred svoje starše in ostane po več tednov pri njih. Ti obiski se večkrat ponavljajo in vsakokrat da oče hčeri kako darilo seboj, tako da jo redijo pravzaprav bolj starši kakor pa mož.

Kar se tiče *sklepanja zakona*, je bil tudi tam gori najstarejši način najbrže nasilno prisvajanje, rop. Alenki, Itelmi in Korjeki so naprimer pri prepirih in vojnihih pohodih vlekli žene

premaganih sosedov seboj na dom. Čukči so šli po drugod ženo k Eskimom na amerikansko stran Beringove ceste. Drugod se je pa ohranil spomin na to splošno prvotno navado samo v nekih navidezni bojih. Če skleneta pri Samoje-dih oče in ženin ženitno pogodbo in hoče nevesta z ženincem oditi, se navidezno brani kar se da in s silo jo morajo privezati na sani.

Na čisto drugačen način si je pa moral priboriti mladi Itelm svojo ženo, moral si jo je *prislužiti*. Stopil je v službo pri očetu svoje izvo-ljenke in je moral biti tam za hlapca eno leto

do štirih let, dokler mu ni oče rekel: vjemi jo. Nato je moral čakati na ugodno priliko in ji zmašiti svoj vratni nakit v hlačne žepe; ona se je zavarovala — če ga ni marala — s tem, da si je naredila veliko oblek. Če so ga pri takem poskusu zalotili sorodniki, so ga premikastili; če se je pa poskus neopaženo posrečil, je bil zakon sklenjen. Če si pa ni znal pridobiti naklo-rjenosti ne očeta in ne hčere je bil pa ves do-goletni trud zastonj. Navada enoletne take služ-be je doma tudi pri ruskih Laponcih in menda tudi pri Tunguzih.

BRAT IN SESTRICA.

SALVATORE FARINA.

KO bom velika, se bom s teboj oženila, tatek, mi pravi lepega dne hčerka. Z istim podarkom, s podobnimi besedami je bil svoje dni govoril Avgust, njen brat. Sedaj ne več. Ne da bi niti dvignil oči od krožnika, zmaje zaničljivo z glavo in je dalje svoj kos govedine.

— Da, prav gotovo ga poročim, vztraja Lavra; ni res, da te oženim?

— Da, poročila me boš.

— Vidiš!

Moj sin se ni mogel več vzdržati in je dejal sestrici:

Norčuje se, mar ne vidiš? Ko boš velika, bo ata že star, star... imel bo vse bele lasi... (in me je pogledal, da že v naprej v domišljiji preceni razdejanje, ki ga bo čas napravil na moji osebi) — ves obraz bo imel takle — (in me je nalašč razrezal z roko v ploščo); — ne bo imel več zob...

Pretrgal sem ga v tem nesrečnem opisovanju, rekoč mu, da bom zobe imel vsak čas, ker si jih bom dal vložiti.

— Ah! pravi Avgust, ne da bi trenil, torej si boš nadel tudi lasuljo.

— Ne, ker imel bom bele lasi, saj si ti sam tako rekel...

— Da... ampak malo, malo, malo; komaj tu nekaj malega in tu, — (potrkal se je za ušesa) — kakor naš ravnatelj...

Lavrina je prav dobro razumela, da bi bil ta turobni propad njenega očeta težka ovira za poroko in se je takoj odpovedala svojemu zaročencu, da si izbere drugega.

— Prav torej, je rekla, jaz poročim tebe, mama!

Zdaj pa se je Avgust tako močno zasmejal, da je njegovo sestro zgrabil strah, ali ni morda rekla bedastoče in pogledala je najprej mamo; potem mene, molče naju vprašujoč.

Oba sva se resno zadržala, da daja sinu razumeti, da je njegova dobra voljica prekipela že čez mero; nisva pa mu hotela tega odkrito reči, da ne bi zaslutil najinega notranjega razburjenja.

— Poročiti mamo! je vzkliknil slednjič

Avgust; ali ne veš, da je za ženitev treba moža in žene...?

— In potem, — je vmešala besedo moja žena Evangelina, — ko boš ti godna za ženitev, bom jaz stara kot atek; tudi jaz bom imela ves obraz tako... in bele lasi... bom grda, nikomur več ne bom dopadla.

— Meni boš vedno dopadla, je rekla Lavrina.

— Tudi meni, je dejal Avgust, in mimogrede, z naglico človeka, s fiksno idejo, ki je hoče izraziti, mu je ušel izrek, ki sem ga pobral in plačal s poljubom.

— Mame nikdar ne postanejo grde, je rekel; sprejel je moj poljub z vdanostjo in je nadaljeval: Toda ne gre za to; za ženitev je treba moža in žene.

Lavra je našla izhod iz neznosne postave.

— Mož bom jaz, pravi, oblekla bom hlače.

Predstavlajte si nesramno veselo tega učenca četrtega ljudskega razreda! Tudi midva bi se bila rada smejala, a sva ostala vedno resna, celo preresna.

— Lepa bi bila, ljubimkujoč v hlačah.

— *Ljubimkujoč!* sem dejal ostro, kaj pa pomeni to? Kakšne besede so to? Ali si se jih naučil v šoli?

— Ne, mi je odgovoril Avgust nedolžno, sam si dejal oni dan, da pred ženitvijo se ljubimkuje.

Ah, resnično, in jaz sem bil pozabil.

Da preseče ta opasni prizorček, je prišla na mizo riba.

— Dečki, sem vzkliknil slovesno, treba je pustiti čenče in dobro paziti na koščice. Tebi, Avgust, ni treba tega priporočati, in ti, punčika moja, dobro pazi, ker če ti gre koščica v telo, umrješ.

Lavrina mi ni odgovorila; imela je oči uprte v lastni krožnik, kjer je naša služkinja Angelina, ne zapajoč popolnoma mojemu priporočilu, sama jemala kosti iz male porcije ribe.

Naenkrat pa reče: Mama, kako je pa to, da imajo ribe koščice v telesu, pa vendar ne umrjejo?

VZGOJA.

SKRIBITE, DA VAM OSTANE OTROK ZDRAV

Oni obče znani izrek: »Samo v zdravem telesu biva zdrava duša« hoče očitno kazati na to, da smo v vsakem oziru zavisni od svojega telesa. Kaj koristi učnjaku njegovo znanje, ako se stalno pojavlja bolečina v glavi, čim si mora napenjati duha? Kaj pomaga javnemu delavcu in parlamentškemu govorniku dar zgovornosti, ako umolkne čim je pričel svoj govor? Kaj hočejo otroku njegovi krasni talenti, ako je malokrven, bled in čemerren, slaboten in bolhen, pa ne sme kar nič napenjati svojih moči?

S prvim šolskim letom se prične za otroka novo življenje. Od njegovega telesa se zahteva več nego dotlej. Oče, mati, vama je sedaj skrbeti za to, da ostane vaju otrok tudi v teh novih okolnostih zdrav, da si ohrani slast do jedi, da se pretaka po njegovih žilah čista kri, da so mu lica in usta sveža in rdeča, oči pa da mu gledajo vedro in veselo v svet.

Čuvajta zdravje svojega otroka kakor zenico v očesu! Glejta, da ga obvarujeta boleznim, ker je to dosti lažje nego ga potem zdraviti in ker je peščica opreznosti vredna več nego tovor zdravil.

Med duševnim in telesnim razvojem otroškim je pristna notranja zveza. Točni poizkusi so dokazali, da napredujejo otroci krepkejšega telesa v šoli bolje nego njih vrstniki slabotnejšega telesnega razvoja. Samo oni šolski otrok, ki je telesno krepak in popolnoma zdrav, se more krepko razvijati tudi telesno in moralno; samo tak otrok je sposoben, ustvarjati in uživati pri delu, gledati z nadami v bodočnost in kdaj pozneje ustvariti kaj plemenitega ter se častno uveljavljati na onem mestu, ki mu ga dodeli usoda.

Zatorej, oče in mati, ne puščajta v nemar telesne gojitve in šolanj svojega otroka, nego uporabljata za to mnogo truda in skrbnosti; spoznajta in usvojita si načela in pravila, po katerih se ohranja in pospešuje njegovo zdravje. Zapišita si v srce besede pesnika in velikega prijatelja domovine:

»Čim bolj želiš, da bi bila duša tvojega otroka krepka in čvrsta, tem bolj krépi njegovo telo!«

J. M.

PAK BESED V VZGOJI

Za ženstvo, posebno za mater je zelo važno, da vé tudi kaj o vzgoji svojih otrok, iz katerih mora z njeno pomočjo narediti dobre, človeški družbi koristne ljudi. Mnogo so že pisali o vzgoji po listih in knjigah, toda vse to je le kapljica, toliko je snovi. Zato ne bo odveč, če se tudi mi v slednji številki našega lista dotaknemo s kratkimi besedami enega poglavja vzgoje.

V prvi vrsti se moramo zavedati velike potrebe dobre vzgoje. Mi obstojamo iz duše in telesa. Malokdo izmed nas pozabi posvetiti posebne pozornosti telesni vzgoji otrok; pozabi pa kaj pogosto, da potrebuje nežna otroška duša ravno toliko če ne več nege. Duša, otrokovo srce se v družbi vse raje in vse preje pohabi kot pa njegovo telo. Radi tega postane pogosto nesrečen za celo življenje. Otroka moramo z dobro vzgojo voditi po poti pravega spoznanja dobrega in plemenitega navzgor, k solncu. Gorjé mu, kdor ostane v temi, zanj ni več izhoda.

nitnega navzgor, k solncu. Gorjé mu, kdor ostane v temi, zanj ni več izhoda.

Kakor posvetimo mlademu sadnemu drevesu posebno nego in ga v želji, da postane lepo in ravno, pri- vežemo za količek in mu odrežemo vse veje, ki silijo v smer, kamor nočemo, da raste, ravno tako, moramo dati močne opore tudi otrokovi duši in izločiti vse one izrastke, ki bi otroku škodovali na potu življenja. Po- kazati mu moramo pravi cilj, navaditi ga ravne, značaj- ne poti ter mu iztrebiti vse slabe lastnosti, le na ta način bo postal dober član človeške družbe.

Vendar pa moraš pri vsem tem paziti na eno in to ni malo važno: Ako hočeš, da boš imel pri vzgoji zadovoljivih uspehov, moraš začeti že z malim otrokom. Kadar se drevo mlado nagne in postane veliko, tedaj ga ne uravna nobena stvar na svetu več. Marsi- katera mati odlaša z vzgojo svojih otrok z izgovorom, da je Tonček še premlad, da Pepca še ne razume in s tem zamudi pravi čas. Otrok se po navadi preje zavé, in bolje pozna svojo mamico kot ona misli. Otrok ve, da je mamica »dobra«, da mu vse pusti in izrablja to do- broto izvrstno. Kadar se mati nekega dne tega s stra- hom zavé, je pa mnogo prepozno.

Naše matere, v katerih smo prepričani, da so do- bre, naj si zapomnijo, da je slepa ljubezen do otrok najslabša vzgojiteljica. Velika in prava ljubezen do dece se javlja v tem, da je mati v stvareh, ki se tičejo dobre vzgoje, trda in neizprosna. To ne bo zmanjšalo otrokove ljubezni do matere, še povečalo jo bo. Saj nam je znano, da starišem najslabše povračajo oni o- troci, ki so bili vzgojeni mehko in v slepi prizanesljivi- vosti. Za dobro vzgojo pa so odrasli otroci vedno hvaležni.

MODA.

Moda je nositeljica napredka, zato je ne gre pobijati kar povprek. Seveda pa dela moda po svoji večnomladi naravi rada skoke in se večkrat pošteno za- leti. Tu se ji mora resno ženstvo postaviti po robu in ji pokazati, da njenim absurdnostim noče služiti. Moda zadnjih dob je prinesla poleg vseh svojih skrajšanosti v ženski obleki izboljšave trajne vrednosti. Te so: prost vrat, ohlapna na ramah viseča obleka brez steznika in kratka krila. S tem se je končno dosegla neka skladnost med zahtevami zdravja in mode, kar bi moralo brez- pogojno vedno biti. Pri tem je pa tudi lepočutje v pol- ni meri prišlo na svoj račun — ako seveda ne vpoštevamo raznih izrastkov. Po vesteh, ki že dalj časa prihajajo iz modne prestolnice Pariza, se pa moda pri- pravlja, da zopet uvede dolga krila. Parižanke hodijo bojda že na šport v dolgih krilih. Tu je sedaj na pa- metnem ženstvu, da si radi modne muhavosti ne da vzeti take pridobitve, kakor je pristojno, ne seveda prekratko — krilo. Katera ženska bi zopet hotela s svojim krilom pometati po cestah pljunke in drugo gnjusobo? Katera bi hotela biti zopet pri hoji nepre- stano ovirana po krilu, ob blatu neprestano držati kri- lo kvišku in ga potem snažiti in šivati? Kakšno je po- tem obuvalo! Z eno besedo: dotálno krilo je gnjusoba! Angleški zdravniki so se iz zdravstvenih razlogov že energično oglasili proti zopetnem uvajanju dotálnih kril, a pametno ženstvo naj pokaže da modi noče biti samo objekt, igrača, ampak da hoče od nje po svoji volji

sprejemati le tisto, kar spozna kot lepo in obenem pametno in koristno.

Podajamo par primerov najnovejših krojev »Favorite« za jesen in zimo, ki so opremljeni s številkami radi praktičnosti, da zamorejo cenjene bralke naročiti tudi kroje, če jim je drago.

1263. — Prosto viseča obleka z nadeto, nabrano in nakrog urezано jopico. Kroji se dobé v 88, 92, 96, 104, 112, gornje in 2,50 spodnje širine. Pri 1. metru širokosti je treba 3 m 50 cm blaga.

1215. — Obleka s in rokavi iz enega kosa in s strankimi visečimi pasovi. Kroji v 88, 92, 96, 104 go-

1136. — Obleka z jopico v 80, 88, 92, 96 in 104 gorenje ter 1'80 m spodnje širine, pri 1'10 m je treba 2'80 m blaga.

1143. — Obleka s cela z 88, 92, 96, 104 in 108 gorenje in 1m 90 cm spodnje širine. Pri 1'10 m širine je treba 3.90 m blaga.

7096

1193. — Obleka z jopico v 80, 84, 88, 92, 96, 104 gorenje in 1'70 m spodnje širine. Pri širini 1'10 m je treba 4'30 m blaga.

19503. — Plašč v 88, 92, 96, 104 gornje širine. Pri 1m 30 cm širine je treba 2'90 m blaga.

19518. — Plašč v 80, 88, 92, 96, 104, 112 gornje širine. Pri 1'30 m širine je treba 3'65 m blaga.

Če bi katera bralka hotela dobiti kraj, naj navede številko in gorenjo širino, pri vezeninah naj navede, da je vezenina in naj se obrne naravnost na tvrdko Franc Lamzenbacher, Bozen, Tirolsko, ki ima v komisiji navedene kroje. To je nam najbližja tvrdka. Bralke iz Jugoslavije jih dobe v Ljubljani. Morebitne nerednosti pri pošiljatvi naznanite uradništvu. Prihodnjic bomo označili tudi cene.

renje in 1 m 60 cm spodnje širine. Pri širini blaga 1 m 10 cm ga je treba za 3 m 85 cm. Vzorec za vezenje ima št. 39054; veže se lahko z volno ali svilo v 88, 96, ali 104 gramih.

7096. — Pletena bluza do čez ledja ovratni kom. Kroji v 88, 96, 104 gorenje širine. Treba je približno 425 gr umetne svile.

1143

1193

19503

1136

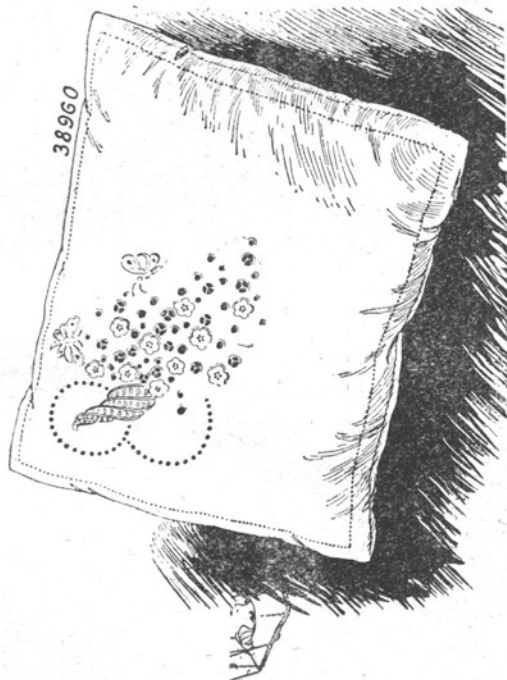
19518

ROČNA DELA.

Ročna dela. V nastopnem prinašamo par vzorcev za ročna dela, katerim bodo sledili v naslednjih številkah drugi. Pod št. 6933 je bluz s pasom, ki se zadrigne ob strani in z bolgarskim vezanjem. Kroji se dobé v 80, 88, 92, in 96 gorenje širine. Vzorci za križno vezanje ima št. 39095 za 80, 88 in 96 gramov. Bolgarsko vezanje se odlikuje po svoji čudoviti, harmonični ubarbovosti barv.

Druga slika — št. 38960 — nam kaže vzglavnik (blazinico) z luknjičastim vezanjem, posebno lep primer. Če bi katera hotela kroji za bluzo, ali vzorcev za vezanje, naj se z dotično številko obrne na naslov, kot pri »modi« povedano. Marsikatera bralka morda ne bo zbrala, kako je treba vzorec za vezanje prekopirati. Opis bo v drugi številki »Slovenke«.

ZA NAŠE KUCHARICE.

Prisiljeno zelje. — Razreži dve ali tri glavice belega zelja, nekoliko debeleje kot za salato. Deni nanj žlico soli in malo kumne, premešaj in ga pusti, da stoji. Potem deni v kozico dve žlici masti; ko je vroča, malo fino zrezane čebule; ko je rumena, žlico moke. Ožmi zdaj zelje ter ga prideni prežganju, prilij malo kisa in juhe ali vode ter pusti, da še kake pol ure počasi vre.

Prisiljeno zelje drugače. Iztrebi in nareži zeljnate glave kakor za salato; deni jih v kozo; če pripravljáš jed za 6 oseb, vlij gor 3 žlice kisa in pa ravno toliko dobre juhe ali vode; potem zelje ošoli, potresi malo s kumno ter z mastjo ali razbeljeno slanino zabeli, potem pokrij in počasi praži pri ognju. Ko se posuši, t. j. ko vso mokroto popije, potresi malo z moko, premešaj, zalij malo z juho; ko se še malo pokuha, je gotovo.

Če hočeš, da bo zelje rumeno, deni v mastno ponev pol kavne žlice stolčenega sadkorja; ko se speni, vlij noter malo juhe pa primešaj vse zelju.

Praženo zelje. Nareži zelje kakor prej, posoli, potresi ga s kumno. Potem deni v kozico masti; ko je vroča, prideni žlico sladkorja in malo drobno zrezane čebule; ko je rumeno, ožmi zelje ter ga tudi prideni. Prilij par žlic kisa ter praži pokrito, da se osuši. Potem ga potresi s žlico moke, prilij še malo juhe ter pusti, da še malo vre.

Praženo zelje sladko. Prereži majhne trde glave na štiri dele (štore obréži), skuhaj jih v slani vodi, stresi na rešeto ter polij z mrzlo vodo. Ko se odteče, deni v kozico nekoliko soka pečenke, deni vanj zelje, tesno kos poleg kosa, pokrij ter praži, da bo mehko. Naredi prav bledorumen prežganje, prideni k zelju, pa še nekoliko kumne in juhe ter pusti, da se še malo pokuha.

Navadno pečene divje race. Oskubi in osnaži nekoliko uležane divje in bolj mlade race; podrgni jih od znotraj s soljo, poprom in limonovim sokom ter jih pretakni s slanino, potem pa peci počasi tri četrt do ene ure. Potem jih polivaj s presnim maslom in juho. Pečene razreži in zloži v krožnik. V sok pa kani malo limonovega soka in ga potem polij po racah. Zelo mlade race posoli, ovij s slanino in jih peci s presnim maslom komaj pol ure, ker so zelo mehke in bi se pri dolgem pečenju preveč posušile.

Divje gosi se lahko pripravijo kot divje race. Za pečenje vzemi bolj mlade. Mlado gos oskubi in osnaži, noge, vrat in polovic perutnic ji odreži proč; potem jo oblij z vročo vodo; podrgni s soljo in poprom, pretakni s slanino ali pa jo zavij v slani in jo potem počasi peci približno dve uri. Potem jo pridno polivaj s presnim maslom in z juho. Nazadnje prideni še vršiček timeza, lorberjev listič, nekaj poprovih in brinjevih jagod in limonov sok. Ko je gos dovolj mehka, jo zreži in oblij s sokom. Če misliš pečti staro gos, tedaj jo moraš več dni kvasiti. Najprej jo pripravljaj kakor raco, le dalje časa jo moraš pariti, približno tri do štiri ure, ker je zelo trda. V jeseni so gosi najboljše, ker so debele.

Kako se ohrani pecivo. Božič prihaja, zato je važno, da vemo, kako se ohrani pecivo sveže in dobrega okusa. Malo pecivo se mora ohraniti tako, da ne pride zrak do njega. Zato ga je treba deti v male pločeviste naste škatlje (doze), ki se trdno zaprejo, med pecivo pa plasti odrezkov svilenega papirja, ki vpije v pecivo se nahajajoče tolšče in vlage in na ta način ohrani pecivo sveže in nepokvarjeno. Pecivo sploh nikoli ne hra-

ni na krožnikih prosto v omari, ker se na ta način pecivo rado navzame raznih vonjev. Čokolado in parafin je mogoče dolgo obdržati v dobro zaprtih škatljah iz lepenke, še boljši pa je štanijol. Bombone hrani v dobro zaprtih suhih steklenih posodah. Mandlovo in drugo pecivo ne hrani nikoli v gostih shrambah, ker tolšča, ki je v pecivu, postane sivna in pecivo izgubi na okusu. Pecivo narejeno z drožjem zavij v laneno ruto in ga hrani v suhi kleti ali shrambi. Na ta način se ohrani zelo dolgo.

Domače drože. Zribaj 5—6 srednje velikih kuhanih krompirjev, vzemi eno jedilno žlico moke, 2 čajni žlički sladkorja in 10 gramov drožja, zmešaj vse dobro med seboj in postavi zmes na toplo da se en dan vzdiguje. Drugi dan je zmes dobra za uporabo. Da imaš vedno drožje doma, pusti $\frac{1}{4}$ zmesi, zmešaj zopet krompir, sladkor in moko in drožja ti ne bo nikoli manjkalo.

RAZNI NASVETI.

Za revmatizem. — Vzemi sveže jajce in ga deni v skodelico, napolnjeno z močnim jesihom. V približno dveh dneh se lupina raztopi. Tedaj prilij nekoliko tretinovega olja in s tem drgni dotična mesta kjer čutiš trganje revmatizma. — Mnogim pomaga tudi obilno uživanje brusnic. Tudi za čaj prirejeno perje te rastline je zdravilno. Prireja se kakor kitajski čaj. — Vspešno zdravilo proti revmatizmu je tudi zmes z enakih delov kafrnege in terpentinovega špirta.

Srbečica. — Srbečica se navadno pojavlja vzporedno s kako kožno boleznijo. Olajševalno sredstvo so otrobne kopeli. Kuhaj kakih 5 funtov pšeničnih otrobov kakih pet minut v primerni množini vode, ter pri mešaj odlivko vodi, v kateri se koplješ.

Sredstvo proti sušici. — 1. Skuhaj rožmarinovega semena na vinu in pij to vino. — 2. Vzemi vina in medu in skuhaj notri potoniko, da zavre. Pij tisto gorko, je najboljša pomoč, kar se jih le misliti moreš.

Influenca. — Pri influenci je glavno potenje. Pij zelo vroč čaj iz enakih delov lipovega cvetja, bezgovega cvetja in kamilice, ter se v postelji dobro pregrej.

— *Kako se poizkusi voda, če je dobra ali ne?* Vodo, katero hočes preizkusiti, deni v steklenico, dodaj ji košček sladkorja ter nato zamaši steklenico. Pusti jo takoj nekaj dni na svetlem. Ako dobi prej čista voda mlečnato barvo, potem gotovo ni dobra.

— *Kako odpomoreš, da voda ne zmrzne?* Prilij vodi deset odstotkov glicerine in voda ne zmrzne. Ta nasvet je zelo koristen za lastnike avtomobilov.

— *Podplati* postanejo trpežni, če jih včasih dobro posušiš in potem napojiš z lanenim oljem.

— *Hišne miši* se najlažje prežene z oleandrovim suhim listjem, ki ga stolci v prah, pomešaj s suhim peskom ter ga nasuj v mišje luknje. Mišim je duh oleandra tako zopern, da nagloma zbežijo pred njim ter se ne vrnejo izlepa.

ZAPISKI.

Žensko udruženje v Opatiji. Hrvatska Opatija ima danes omladinsko društvo in žensko udruženje, ki je posebno važno za narodno gibanje v tem delu našega lepega Primorja. Osnovano se je ob koncu l. 1920. To udruženje posveča posebno skrb dekletom in deci. Dekleta se zbirajo v dvorani »Zore«, kjer se uče krojenja, rezanja, šivanja in drugih koristnih opravil. Tudi obstoja dramatični odsek. Ta je imel v l. 1922. deset predstav. Pred kratkim so z mladinskim društvom predstavljali Nušičevo igro »Knez od Somberije.«

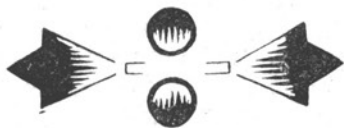
Žena v cerkvi. — V Nemčiji se je v zadnjem času med katoliškim ženstvom — nekakor samo v delu tega ženstva — začelo gibanje, ki zahteva za ženstvo dostop v duhovniški poklic. Naglašajo, da časovne razmere zahtevajo, da sodeluje v dušnem pastirstvu, posebno v spovednici, tudi žena. Duševne potrebe so se izražale tudi na versko-socialnem popršču in moški sam jim kot duhovnik ne more vselej zadostiti. Za enkrat ženstvo želi le pristop v dušnopastirski, ne pa mašniški poklic. Odmevi, ki jih je to gibanje vzbudilo med katoliško duhovščino so domalega odklonilni. Naglašajo med drugim, da se dušnopastirski in mašniški poklici danes ne dasta več ločiti; sicer pa da je li vah so bile v vse cerkvenobčinske korporacije izvo-krščanske karitas, kjer morejo neomejno udeleževati svoje težnje po delu v vinogradu Gospodovem.

Francoski senat proti ženski volilni pravici.

Sredi novembra 1922. je bil francoskemu senatu vnovič predložen zakon za žensko volilno pravico. Francosko ženstvo je ob tej priložnosti razvilo veliko propagando za svojo volilno pravico in začelo v Parizu nalašč v ta namen izdajati tudi svoj dnevnik. V senatu so se povodem razprave oglaševali številni prijatelji, vlada sama je izjavila, da ženski volilni pravici ne nasprotuje. Kljub temu je zakon 156 proti 134 glasovom propadel. Seveda bo francosko ženstvo boj za politične pravice nadaljevalo.

Dobrodelnost in treznost. — Dne 19. nov. 1922. se je v Ljubljani vršil shod za dobrodelnost in treznost. Na shodu so odločno sodelovale ženske bodisi kot poročevalke, bodisi kot debaterke. G.a Lep. Dolencec je predavala o predmetu »Žena in dobrodelnost«, gđč. Minka Debeljak iz Škofjeloke je poročala o vzorni organizaciji dobrodelnosti v Škofjeloki; g.a ravnateljica Antonija Stupca je poročala o propagandnem delu treznosti in predložila več praktičnih načrtov; dve kmetski dekleti sta s pesniškim zanosom tolmačili željo in voljo kmetijskega ženstva, da se vdeleži karitativnega in treznostnega dela. Tudi v debati je kmetijsko ženstvo pokazalo globoko umevanje za javno blaginjo in govorniško sposobnost. Izmed govornikov je naglašal v svojem predavanju »Sadje v gospodinjstvu« zlasti nadzornik Martin Humek, da ako se posreči pridobiti gospodinje za zavedno, dosledno treznostno delo, bo že bodoči slovenski rod trezen.

Ženska imenovanja v jugoslovanski državni službi. — V območju hrvatske pokrajinske uprave so bile v zadnjem času imenovane: Dr. ca Branoslava Prašek za kr. šolsko zdravnico v VIII. čin. razredu; Jelka Labaš

za predstojnico državne šole za sestre pomočnice v zdravstveni službi; Mara Novak za učiteljico na tej šoli v IX. čin. razr. in več pomočnic v XI čin. razr.

Koroške Slovenke. — Odkar je tuje nasilje in domače izdajstvo vrglo Koroško nazaj pod tujčevo peto, je slovensko koroško ženstvo, ki si je bilo za časa majniške deklaracije in ob plebiscitu tako sijajno obneslo, odrevenelo in umolknilo. Udarec je bil pač strašan in za rodoljubno srce nepojmljiv. Toda ravno od ženstva je na Koroškem, kjer veljajo avstrijske ustavne določbe o popolni enakopravnosti žene, v največji meri odvisna usoda slovenskega ljudstva. Zato bi bilo iskreno želeto, da bi se naše koroške sestre zopet ogrele in razgibale za narodno stvar. In nekaj rahlih znakov je, da se to že vrši. »Koroški Slovenec«, ki izhaja na Dunaju, je že parkrat prinesel dopis »Slovenke iz Roža«, ki budi in kliče svoje sestre na delo za narod. Prišlo je že nekaj odzivov, zadnjič iz Bilčevasi, kjer se je ustanovil ženski odsek, ki se precej dobro giblje. Edini koroški deželni poslanec Poljanec na svojih političnih shodih istotako dramatično ženstvo in ga poziva na sodelovanje. A najsilnejši budilni glas bodi našim koroškim sestram — naš list! On naj jim pove, kako se gibljejo njihove primorske sestre, kakor srečnejše sestre v Jugoslaviji. Naš list naj vzbuja v njih samozavest in ponos, da pripadajo kulturno visoko stoječemu narodu in da jih torej ni treba biti sram svoje slovenske narodnosti. Koroške Slovenke s toplo sestrsko ljubeznijo vabimo v svoje kolo, ki brez njih ni polno ni sklenjeno.

Diplomo častne doktorice je priznala praška medroslovna fakulteta češki pisateljici Elizi Krasnohorski ob priliki njene 75-letnice v priznanje njenih zaslug za narodno prosveto.

Prva zamorska zdravnica. — Nedavno je bila promovirana za doktorico vsega zdravilstva prva zamorka — gdč. E. Thomasova z otoka Celebes, ki pripada nizozemskim prekmorskim kolonijam.

Ženske v sodni službi v Jugoslaviji. — Neka dovršena pravnica v Zagrebu je prosila za sprejem v sodno službo t. j. za mesto avskultanta. Stvar je šla na banski stol in septemviralno sodišče ter sta obe inštanci zavzeli stališče, da ženske ne morejo biti sprejete v sodno službo. Končno je o stvari odločil justični minister dr. Markovič, in sicer za ženstvo ugodno. V svojem odloku je izrekel, da ni ovire za sprejem ženskih prosilk v sodno službo, ako imajo predpisano kvalifikacijo.

Moderna žena. — 6. avgusta 1922. je umrla v Dresdenu 60-letna Katarina Scheven, ki je poimni meri zaslužila naslov moderne žene v najboljšem zmislu. Pokojnica se je tekom zadnjih 30. let vdeleževala javnega življenja na socialnem in feminističnem polju. L. 1901. je v Dresdenu ustanovila podružnico Mednarodne abolicionistične federacije, ustanovila časopis »Der Abolitionist« in ga uredila, a l. 1902. je ustanovila Zve-

zo vseh nemških podružnic federacije in jo vodila kot predsednica celih 20. let. Nastopala je za abolicijo (odpravo reglementirane prostitucije) na mednarodnih in narodnih kongresih, predavala, pisala članke in brošure. Velike zasluge si je pridobila v Nemški družbi za pobijanje spolnih bolezni. Njeno strokovno znanje je bilo obsežno in je med juristi in medicinci uživala veliko spoštovanje. Bila je prepričana feministka in se je borila za polnovredno žensko izobrazbo in žensko volilno pravico; mnogo let je bila predsednica društva »Ženska izobrazba — Ženski študij.« Pred leti je bila izvoljena v dresdenski mestni občinski svet, kjer je zelo uspešno delovala. Pred svojo smrtjo je še doživela zmago svojih misli: abolicije, svobodnega ženskega študija in ženske volilne pravice. Bila je ena izmed najboljših modernih ženskih žena.

Mednarodna zveza akademičark. — Pred dvema leti se je ustanovila Mednarodna zveza akademičark, ki je imela to jesen svojo drugo konferenco v Parizu. Namen Zveze je, da zagotovi svojim članicam na potovanjih gostoljubje, jim pripomore do mednarodnih ustanov in pospeši zamenjavo učiteljic; narodne ženske akademične organizacije, ki so združene v zvezi, pa imajo nalogo, da se bore za prost dostop ženstva do višje izobrazbe na vseh popriščih, kakor tudi do služb in delovnih možnosti. Zveza hoče s svojim delom služiti tudi idealom mednarodnega miru.

Politična izprememba na Turškem in mohamedansko ženstvo. — Dnevni listi so poročali, da je turški sultan ob svojem begu na Malto pustil v Carigradu svojih 200 žena t. j. svoj harem brez vsakih sredstev. Naravno se je žená, nenavajenih dela in nesposobnih, da bi si same služile svoj kruh, polasit obup. Dasi je družinsko življenje v mohamedanskih družinah prav lepo in je v praktičnem življenju v veljavni enoženstvo, je vendar gotovo, da bodo morali Turki v isji meri, v kateri se bodo prilagojevali modernim gospodarskim in socialnim razmeram, izpremeniti žensko vzgojo ter šege in navade, v kolikor zadevajo žensko. Čas neizprosno vdira tudi v ženske oddelke turških domov in neizprosno zahteva, da se tudi turška žena vsposobi za pridobitne poklice. Saj se je v svetovni vojni nad premmogimi mohamedanskimi ženami in njih družinami strašno maščevalo, da jim je bil svet in njegova gospodarsko-socialna borba docela tuja. Kar svet preje ni nikdar doživel — da bi se bila prodala kakor mohamedanka, se je sedaj vršilo trumoma. Plemenite krščanske žene so hotele ustanovljati delavnice za turške žene, kjer se jim je nudil pošten zaslužek. Take ustanove so bile v Sarajevu in drugod v Bosni. Angorska vlada je nedavno izdala naredbo, ki obvezuje vsakega polnoletnega Turka — izvemši zgolj dijake — da se poroči. To je vsekakor toliko v prid ženstvu, ker bo na ta način mnogo našla svoj dom ter se bo omejila tudi prostitucija.

„SLOVENKE“

Delo splošnega ženskega društva v Gorici. V društvu se je ustanovilo več odsekov, ki so začeli živahno delati. *Odsek za ročna dela* vodi ga. Marica Miličeva, ki stoji na čelu vrste požrtvovalnih tovarišic. Odsek ima nalogo, prav po ceni dobaviti učiteljicam in učenkam po deželi potrebščine za ročna dela. Posebno skrb bo posvetil odsek narodnim vezeninam. — V društvu se je osnoval tudi dobrodelni odsek, ki bo pod vodstvom ge. dr. Podgornikove skrbel, da se revni slovenski mladini v Gorici priredi božičnica. Pri tej plemeniti nameri je pa odsek zadel na težave pri šolskih oblastih. Šolska oblastva niso hotela izdati seznama dečkov in deklic, ki so slovenske narodnosti. Zato je odsek začel energično akcijo, da izvede popis vseh slovenskih šolskih otrok. To se je deloma že izvršilo. — Priprave za božično obdarovanje siromašne dčce tudi dobro napredujejo. Že na prvi poziv predsednice, naj se prostovoljno prijavijo sotrudnice, ki bodo izdelovale obleke in predpasnike, se je priglasila lepa vrsta marljivih članic. — Društvo je imelo tudi že predavanja, ki so bila dobro obiskana.

Ustanovni občni zbor »Splošnega ženskega društva« v Gorici se je vršil v nedeljo 24. t. m. ob 10 uri zjutraj v dvorani »Trgovskega doma«. S primernim nagovorom na mnogoštevilno zbrano ženstvo je ga. dr. Medveščekova otvorila zborovanje. Naslikala je v par potezah namen društva in povdarjala, kolikega pomena je za našo dečo in naš narod zavedno, delavno ženstvo, ki se ne ustraši ne truda, ne neprijetnosti ob delovanju za splošno korist »ker me ženske smo tu, da donášamo človeštvu blagostanje z blagohotno in trdno voljo in vztrajnim delom! Naj se nobena ne izgovarja, da ni časa; dobra volja vse premore in doseže.« — K drugi točki dnevnega reda je prečitala g. dr. Podgornikova društvena pravila, nakar se je izvršila volitev predsednice in devetero odbornic. Z ozirom nato, da se je ga. Medveščekova mnogo žrtvovala že kot predsednica

»Pripravljalnega odbora« splošnega ženskega društva, je bila na predlog gdč. Milice Erzenove voljena z vzklikom. — Zavedajoč se sicer predstojččega truda je ga. Medvešček vendar rade volje sprejela ta odgovorni posel, da nadaljuje započeto delovanje s pomočjo odbornic, ki so bile na predlog gdč. Milice Erzen enoglasno izvoljene. V odbor so voljene sledeče gospe in gospodične: Černigoj Pavla, Levpušček Vika, Lukežič Kornelija, Makuc Eliza, Podgornik Justina, Sivec Helena, Velikonja Marija, Žnideršič Josipina. Namestnice: Berbuč Jelica, Zora Mozetič, N. Pegan, Podgornik Štefanija. V razsodišče so voljene: Erzen Milica, Kačič Marica, Pazdera Ernesta, Podgornik Štefanija. Pregledovalke računov: gdč. Kralj in Gizela Ferjančič-Belinger. Pri IV. točki (Slučajnosti) se določi način nabiranja članarine, ki znaša mesečno za vsako članico 1 L. Ustanovnice plačajo kot enkratni prispevek 100 L. Oglasile so se sledeče gospe in gospodične kot ustanovnice: Fabjan N., Gorjup Julijana, Koren Pavla, Kačič Štefanija, Leban Josipina, Lukežič Kornelija, Medvešček Milica, Saunig Katerina, Tuma Marija, ga. in gdč. Podgornik Justina, Podgornik Štefanija, Žnideršič.

Ženski odseki v »Prosvetni zvezi«. »Prosvetna zveza v Gorici je osnovala poseben odsek za organizacijo dekliških krožkov po deželi. Na štirih velikih prosvetnih tečajih v Sv. Križu, Cerknem, Št. Petru in Solkanu so o tem načrtu govorile tudi zastopnice ženstva. Misel o snovanju dekliških krožkov so naša dekleta pozdravila z velikim navdušenjem. Dekliški krožki bodo imeli poseben kroj: primorsko narodno nošo.

»Skalnica« — društvo slovenskih delavk v Gorici zelo tiho, a živahno deluje. Ima stalne sestanke z razgovori in predavanji. Društvo šteje okrog 150 članic, delavk, služkinj in uradnic. Zelo važno je da društvo vrši tudi socialno skrbstvo za bolne in onemogle članice. V društvu je uveden, na načelu vzajemne pomoči, sistem podpore za one članice, ki težko zbolijo ali pa obnemorejo. »Skalnica« je prvo društvo v Primorju, ki zbira delovno ženstvo in ki je socialna organizacija.

